

17.10.2016

HE 108/2016 VP

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE HANKINTAMENETTELYÄ KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI

Talousvaliokunta on pyytänyt EK:lta lisänäkemyksiä liittyen tarjoajan pakollisiin poissulkemisperusteisiin sekä erityisehtojen soveltamiseen. EK esittää kunnioittavasti seuraavaa.

Yleistä poissulkuperusteista ja erityisehdoista

Suurin osa ehdotetun 80 §:n pakollisista poissulkuperusteista liittyy vakaviin ja moitittaviin rikoksiin, joiden kohdalla tarjoajan tai ehdokkaan poissulkeminen voi olla aiheellista. Niiden osalta tärkein korjaustarve liittyy uusiin työrikoksista johtuviin poissulkuperusteisiin.

Lakiehdotuksen 81 §:n mukaiset harkinnanvaraiset poissulkuperusteet täytyvät kevyempien, paikoin hyvin tulkinnanvaraisten rikkomusten kohdalla. Tällaisia ovat muun muassa työehtosopimuksen rikkomukset, virheet ammattitoiminnassa, kilpailua vääristävä osallistuminen hankintakilpailuun, puutteet aiemmissa hankintasopimuksissa tai epäasiallinen vaikuttaminen päätöksentekoon.

EK kannattaa ehdotettua sääntelyn keventämistä, jonka mukaan pakollisia ja vapaaehtoisia poissulkuperusteita on pakko soveltaa vain EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa. Muissa hankinnoissa hankintayksikkö voisi soveltaa niitä halutessaan.

EK kannattaa myös ehdotettua hankintasopimuksen erityisehtojen sääntelyä, jossa on pitäydytty kansainvälisten sopimusten edellyttämällä tasolla, menemättä kansallisesti pidemmälle.

Rikosrekisteriotteiden aiheuttamaa hallinnollista taakkaa tulisi helpottaa

Poissulkuperusteisiin liittyen tarjouskilpailun voittaneen yrityksen olisi EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa toimitettava hankintayksikölle rikosrekisteriotteet kaikista hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenistään, samoin kuin sen edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävistä henkilöistä. Ehdotettu velvoite voisi käytännössä aiheuttaa huomattavaa hallinnollista taakkaa niin otteita toimittavalle yritykselle kuin niitä vastaanottavalle hankintayksikölle. EK toivoo valiokunnan edellyttävän,

Yrityslainsäädäntö
Jukka Lehtonen

17.10.2016

että rikosrekisteriotteiden toimittamisesta tehdään mahdollisimman yksinkertainen menettely. Samalla tulisi täsmentää, tarkoitetaanko lainkohdassa otetta vastuuhenkilön asuinpaikan vai kansalaisuuden, vaiko tarjoajayrityksen kotipaikan rikosrekisteristä, ja millaiset otteesta ilmenevät rikkomukset ovat poissulkuperusteiden osalta relevantteja.

Työrikokset eivät saa johtaa vain Suomessa toimivien yritysten pakolliseen poissulkemiseen

Ehdotetun lain 80 §:ssä säädetään pakollisista poissulkemisperusteista, joiden täyttyessä hankintayksikön on suljettava tarjoaja tai ehdokas tarjouskilpailun ulkopuolelle.

Lainkohdan 1 momentissa luetellaan tarjoajan tai ehdokkaan pakolliseen poissulkemiseen johtavia rikoksia koskien muun muassa lahjuksen antamista, osallistumista järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan, ihmiskauppaa, petoksia, rahanpesua ja terrorismia.

Lainkohdan 2 momentin mukaan hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokkaan tai tarjoajan hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsen tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu rikoslain 47 luvun 1 §:ssä tarkoitettu työturvallisuusrikoksesta, 47 luvun 2 §:ssä tarkoitettu työaika-suojelurikoksesta, 47 luvun 3 §:ssä tarkoitettu työsyrynnästä, 47 luvun 3 a §:ssä tarkoitettu kiskonnantapaisesta työsyrynnästä, 47 luvun 5 §:ssä tarkoitettu työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaamisesta tai 47 luvun 6 a §:ssä tarkoitettu luvattoman ulkomaisen työvoiman käytöstä.

Lainkohdan 3 momentin mukaan hankintayksikön on suljettava tarjouskilpailusta ehdokas tai tarjoaja myös muussa valtiossa 1 tai 2 momentissa mainittua rikosta vastaavasta rikoksesta annetun lainvoimaisen tuomion perusteella. Näitä rikoksia ovat ehdotuksen mukaan seuraavat Euroopan unionin lainsäädännössä tarkoitettut rikokset:

- 1) osallistuminen järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2008/841/YOS 2 artiklassa määritellyn rikollisjärjestön toimintaan;*
- 2) korruptio, sellaisena kuin se on määritelty Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan 2 kohdan c alakohdan nojalla tehdyn sellaisen lahjonnan, jossa on osallisena Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, torjumista koskevan yleissopimuksen (SopS 98/2005) 3 artiklassa ja lahjonnan torjumisesta yksityisellä sektorilla tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2003/568/YOS 2 artiklan 1 kohdassa;*
- 3) Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevan yleissopimuksen (SopS 85/2002) 1 artiklassa tarkoitettut petokset;*

Yrityslainsäädäntö
Jukka Lehtonen

17.10.2016

- 4) terrorismin torjumisesta tehdyn neuvoston puitepäättöksen 2002/475/YOS 1 artiklassa määritellyt terrorismirikokset tai 3 artiklassa määritellyt terroritoimintaan liittyvät rikokset taikka puitepäättöksen 4 artiklassa tarkoitettu yllyttäminen, avunanto tai yritys;*
5) rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesutarkoituksiin sekä terrorismin rahoitukseen annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY 1 artiklassa määritelty rahanpesu tai terrorismin rahoitus;
6) lapsityövoima ja muut ihmiskaupan muodot siten kuin ne on määritelty ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta ja neuvoston puitepäättöksen 2002/629/YOS korvaamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/36/EU 2 artiklassa.

Ehdotus ei sisällä rikoslain 47 luvun työrikoksia vastaavia rikoksia EU:n lainsäädännössä. Ehdotetun 80 §:n 2 momentin mukaiset työrikoksista johtuvat pakolliset poissuljentaperusteet eivät siten koske muita kuin suomalaisen työsuojelulainsäädännön piirissä olevia elinkeinonharjoittajia.

Säännös asettaa pääasiallisesti Suomen markkinoilla toimivat yritykset eriarvoiseen asemaan pääasiallisesti muiden EU-maiden markkinoilla toimivien yritysten kanssa, kun jälkimmäisiin ei sovelleta lainkaan kyseisen lainkohdan mukaista poissulkuperustetta. Muista EU-maista suomalaiseen julkiseen hankintakilpailuun osallistuvat toimijat saisivat näin ollen suoraan lainsäädännöstä johtuvan perusteettoman edun suomalaisiin toimijoihin verrattuna. Tällaista kansallista, omille yrityksillemme vahingollista sääntelyä ei tule säätää.

Ongelman ratkaisemiseen on kaksi vaihtoehtoa.

Vaihtoehto 1

Poistetaan ehdotetun lain 80 §:n 2 momentti kokonaisuudessaan.

Räikeimmät työturvallisuus-, työsuojelu- ja vastaavat rikokset ovat joka tapauksessa hankintayksikön käytettävissä ehdotetun lain 81 §:n mukaisesti tarjoajan tai ehdokkaan harkinnanvaraisena poissulkuperusteena, olipa rikkojana suomalainen tai muusta EU-valtiosta tuleva yritys. Lainkohdan poistaminen ei estäisi kansallista tai EU-lainsäädäntöä rikkovan toimijan sulkemista tarjouskilpailusta.

Vaihtoehto 2

Lisätään 80 §:n 3 momenttiin ainakin keskeisimmät EU:n lainsäädännössä säänneltyt, rikoslain 47 luvussa säänneltyjä rikoksia vastaavat rikokset.

Yrityslainsäädäntö
Jukka Lehtonen

17.10.2016

Työntekijöiden turvallisuutta ja terveyttä koskevaa EU-sääntelyä:

- 89/391/ETY toimenpiteistä työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen edistämiseksi työssä
- 89/654/ETY työpaikoille asetettavista turvallisuutta ja terveyttä koskevista vähimmäisvaatimuksista
- 89/656/ETY työntekijöiden työpaikalla käyttämille henkilönsuojaimille turvallisuutta ja terveyttä varten asetettavista vähimmäisvaatimuksista
- 90/269/ETY terveyttä ja turvallisuutta varten asetettavista vähimmäisvaatimuksista sellaisessa käsin tapahtuvassa taakkojen käsittelyssä, johon liittyy erityisesti työntekijän selän vahingoittumisen vaara
- 90/270/ETY: turvallisuutta ja terveyttä varten näyttöpäätetyölle asetettavista vähimmäisvaatimuksista
- 91/383/ETY: määrääkaikaisessa tai tilapäisessä työsuhteessa olevien työntekijöiden työturvallisuuden ja – terveyden parantamisen edistämistä koskevien toimenpiteiden täydentämisestä
- 92/57/ETY turvallisuutta ja terveyttä koskevien vähimmäisvaatimusten täytäntöönpanosta tilapäisillä tai liikkuvilla rakennustyömailla
- 92/58/ETY työssä käytettäviä turvallisuus- ja/tai terveystarkkailuja koskevista vähimmäisvaatimuksista
- 92/85/ETY: toimenpiteistä raskaana olevien ja äskettäin synnyttäneiden tai imettävien työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen kannustamiseksi työssä
- 92/91/ETY: vähimmäisvaatimuksista porausta käyttävän kaivannaisteollisuuden työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelun parantamiseksi
- 92/104/ETY: vähimmäisvaatimuksista avo- ja kaivoslouhintateollisuuden työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelun parantamiseksi
- 93/103/EY: turvallisuutta ja terveyttä koskevista vähimmäisvaatimuksista kaalustusaluksilla tehtävässä työssä
- 94/33/EY: nuorten työntekijöiden suojelusta
- 98/24/EY: työntekijöiden terveyden ja turvallisuuden suojelemisesta työpaikalla esiintyviin kemiallisiin tekijöihin liittyviltä riskeiltä
- 1999/92/EY: vähimmäisvaatimuksista räjähdyskelpoisten ilmaseosten aiheuttamalle vaaralle mahdollisesti alttiiksi joutuvien työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelun parantamiseksi
- 2000/54/EY: työntekijöiden suojelemisesta vaaroilta, jotka liittyvät biologisille tekijöille altistumiseen työssä
- 2002/44/EY: terveyttä ja turvallisuutta koskevista vähimmäisvaatimuksista työntekijöiden suojelemiseksi altistumiselta fyysikaalisista tekijöistä (tärinä) aiheutuville riskeille
- 2003/10/EY: terveyttä ja turvallisuutta koskevista vähimmäisvaatimuksista työntekijöiden suojelemiseksi altistumiselta fyysikaalisista tekijöistä (melu) aiheutuville riskeille
- 2004/37/EY: työntekijöiden suojelemisesta syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille tai perimän muutoksia aiheuttaville aineille altistumiseen työssä liittyviltä vaaroilta
- 2006/25/EY: terveyttä ja turvallisuutta koskevista vähimmäisvaatimuksista työntekijöiden suojelemiseksi altistumiselta fyysikaalisista tekijöistä (keinotekoinen optinen säteily) aiheutuville riskeille
- 2009/104/EY: työntekijöiden työssään käyttämille työvälineille asetettavista turvallisuutta ja terveyttä koskevista vähimmäisvaatimuksista
- 2009/148/EY: työntekijöiden suojelemisesta vaaroilta, jotka liittyvät asbestialtistukseen työssä
- 2009/161/EU: kolmannen työperäisen altistumisen viitearvojen luettelon laatimisesta neuvoston direktiivin 98/24/EY panemiseksi täytäntöön ja komission direktiivin 2000/39/EY muuttamisesta

Yrityslainsäädäntö
Jukka Lehtonen

17.10.2016

- *2010/32/EU: HOSPEEMin ja EPSUn tekemän terävien instrumenttien aiheuttamien tapaturmien ehkäisemistä terveydenhuoltoalalla koskevan puitesopimuksen täytäntöönpanosta*
- *2013/35/EU: terveyttä ja turvallisuutta koskevista vähimmäisvaatimuksista työntekijöiden suojelemiseksi altistumiselta fysikaalisista tekijöistä (sähkömagneettiset kentät) aiheutuville riskeille*

Ehdotettu sääntely hankintasopimuksen erityisehdoista kohdillaan

Lakiehdotuksen 98 §:n mukaan valtion keskushallintoviranomaisen ja tarjouskilpailun voittaneen tarjoajan väliseen sopimukseen on otettava ehto, jonka mukaan Suomessa toteutettavassa hankintasopimukseen sisältyvässä työssä on noudatettava vähintään niitä työsuhteen vähimmäisehtoja, joita Suomen lain ja työehtosopimusmääräysten mukaan on noudatettava saman laatuaisessa työssä.

Koska lainkohdan soveltaminen voi joissain tilanteissa aiheuttaa yrityksille huomattavia epävarmuustekijöitä, EK kannattaa ehdotusta velvoitteen ulottamisesta vain valtion keskushallintoviranomaisin. Käytännössä voi olla vaikea tulkita, mikä mahdollisesti useista samaa toimialaa koskevista työehtosopimuksista tulee sovellettavaksi. Etenkin järjestäytymättömälle työnantajalle arviointi voi olla haastavaa. Kansallinen sääntely määrää joka tapauksessa kattavasti Suomessa tehtävän työn vähimmäisehdoista, riippumatta siitä otetaanko asiasta mainintaa hankintasopimukseen. Samoin esimerkiksi EU:n lähetettyjä työntekijöitä koskeva direktiivi asettaa Suomessa tehtävälle työlle turvatakeet hankintasopimuksen kirjauksista riippumatta.